

Revisionsrapport

Granskning av årsredovisning 2017

Marks kommun

*Inger Andersson
Certifierad kommunal
revisor*

*Elinore Fahlgren
Samuel Meytap
Auktoriserad revisor*

April 2018

pwc

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
2.	Inledning	3
2.1.	Syfte och revisionsfrågor	3
2.2.	Revisionskriterier	4
3.	Granskningsresultat	5
3.1.	Förvaltningsberättelsen.....	5
3.1.1.	Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning	5
3.1.1.1.	Iakttagelser	5
3.1.2.	God ekonomisk hushållning	7
3.2.	Nämndernas redovisning av sitt uppdrag	8
3.2.1.	Iakttagelser	9
3.2.2.	Bedömning.....	9
3.3.	Rättvisande räkenskaper	9
3.3.1.	Iakttagelser	9
3.3.2.	Bedömning.....	10
4.	Revisionell bedömning.....	11

1. *Sammanfattning*

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2017. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2017.

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed samt om resultatet är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Med utgångspunkt från ställda revisionsfrågor lämnas följande sammanfattande revisionella bedömning:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans och det finns inga underskott från tidigare år har återhämta. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.

- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?

Vi bedömer att årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Samtliga tre finansiella mål är uppfyllda för fyraårsperioden 2014 – 2017. För det enskilda året 2017 är inte investeringsmålet uppfyllt.

Vi bedömer, utifrån årsredovisningens återrapportering, att verksamhetens utfall i stort är förenligt med fullmäktiges övergripande mål för verksamheten. Ett av de verksamhetsmässiga målen för 2017 är uppfyllt, majoriteten – åtta stycken – uppges som delvis uppfyllda och två mål har inte varit möjliga att mäta.

- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Årsredovisningen är upprättad enligt god redovisningssed.

2. Inledning

PwC har på uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer granskat kommunens årsredovisning för 2017. Uppdraget är en obligatorisk del av revisionsplanen för år 2017.

I lag om kommunal redovisning regleras externredovisningen för kommuner och landsting. I lagen finns bestämmelser om årsredovisningen. Vidare regleras den kommunala redovisningen av uttalanden från Rådet för kommunal redovisning och i tillämpliga delar av Redovisningsrådet och Bokföringsnämndens normering.

Revisionsobjekt är Kommunstyrelsen som enligt kommunallagen är ansvarig för årsredovisningens upprättande.

2.1. Syfte och revisionsfrågor

Revisorerna har bland annat till uppgift att pröva om räkenskaperna är rättvisande. Inom ramen för denna uppgift bedöms om årsredovisningen är upprättad i enlighet med lag om kommunal redovisning (kap 3 – 8). Vidare ska revisorerna enligt kommunallagen (9:9 a) avge en skriftlig bedömning av om resultatet enligt årsredovisningen är förenligt med de mål fullmäktige beslutat om. Bedömningen ska biläggas årsbokslutet. Detta sker inom ramen för upprättandet av revisionsberättelsen.

Granskningen, som sker utifrån ett väsentlighets- och riskperspektiv, ska besvara följande revisionsfrågor:

- Lämnar årsredovisningen upplysning om verksamhetens utfall, verksamhetens finansiering och ekonomiska ställning?
- Är årsredovisningens resultat förenligt med de mål fullmäktige beslutat avseende god ekonomisk hushållning?
- Är räkenskaperna i allt väsentligt rättvisande?

Granskningen av årsredovisningen omfattar:

- förvaltningsberättelse (inklusive. drift- och investeringsredovisning)
- resultaträkning
- kassaflödesanalys
- balansräkning
- sammanställd redovisning

Bilagor och specifikationer till årsredovisningens olika delar har granskats.

Vi har även bedömt kommunens ekonomiska ställning och utveckling, efterlevnaden av balanskravet och om resultatet i årsredovisningen är förenligt med de mål för god ekonomisk hushållning som fullmäktige beslutat om. Granskning av resultatsammanställning för VA-verksamheten och renhållningsverksamheten omfattas inte av denna granskning.

Nämndernas rapportering till fullmäktige har granskats såsom den presenteras i årsredovisningen.

Granskningen har utförts enligt god revisionsledning för kommuner och landsting. Det innebär att granskningen planerats och genomförts ur ett väsentlighets- och riskperspektiv för att i rimlig grad kunna bedöma om årsredovisningen i allt väsentligt ger en rättvisande bild. Med rättvisande bild menas att årsredovisningen inte innehåller fel som påverkar resultat och ställning eller tilläggsupplysningar på ett sätt som kan leda till ett felaktigt beslutsfattande. Granskningen omfattar därför att bedöma ett urval av underlagen för den information som ingår i årsredovisningen. Då vår granskning av den anledningen inte varit fullständig utesluter den inte att andra än här framförda brister kan förekomma. Vårt uppdrag omfattar inte en granskning och prövning om den interna kontrollen som görs inom nämnderna är tillräcklig.

Granskningen har introducerats genom kontakter och samplanering med kommunens ekonomikontor. Granskningen har utförts enligt god revisionsledning med utgångspunkt i SKYREV:s utkast "Vägledning för redovisningsrevision i kommuner och landsting". Vägledningen baseras på ISA (International Standards on Auditing). Som framgår av vägledningen kan implementeringen ske successivt varför tillämpliga ISA helt eller delvis har följts beroende på om vägledningen har beaktats i årets revisionsplan. Granskningen har skett genom intervjuer, dokumentgranskning och granskning av räkenskapsmaterial.

Vår granskning och våra synpunkter baseras på det utkast till årsredovisning som presenterades 2018-03-02 samt till viss del 2018-03-26 och även 2018-04-09. Kommunstyrelsen fastställde årsredovisningen 2018-04-04 och fullmäktige behandlar årsredovisningen 2018-04-26.

Rapportens innehåll har sakgranskats av ekonomichef, redovisningschef och kvalitetsutvecklare.

2.2. Revisionskriterier

Granskningen av årsredovisningen innebär en bedömning av om rapporten följer:

- Kommunallagen (KL)
- Lag om kommunal redovisning (KRL)
- Rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR)
- Fullmäktiges beslutade mål om god ekonomisk hushållning

3. Granskningsresultat

3.1. Förvaltningsberättelsen

I KRL kapitel 4 anges att förvaltningsberättelsen ska innehålla:

- En översikt över utvecklingen av kommunens verksamhet med mera § 1.
- Väsentliga personalförhållanden (bl a sjukfrånvaro) § 1a.
- Samlad redovisning av investeringsverksamheten (investeringsredovisning) § 2
- Förhållandet mellan utfallet och den fastställda budgeten för den löpande verksamheten (driftredovisning) § 3
- Årets resultat efter balanskravsjusteringar samt detta resultat med justering av förändring av resultatutjämningsreserven § 3a
- Hantering av balanskravet § 4
- Utvärdering av den ekonomiska ställningen § 5
- Utvärdering av om målen för god ekonomisk hushållning har uppnåtts och följts § 5.

I KRL kapitel 8 anges att det ska vara en gemensam förvaltningsberättelse - även sådan verksamhet som bedrivs genom andra juridiska personer ska ingå, det vill säga de kommunala bolagen.

I RKR 7.1 anges att förvaltningsberättelsen ska innehålla upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser.

Nedan kommenteras några delar närmare.

3.1.1. Verksamhetens utfall, finansiering och ekonomiska ställning

3.1.1.1. Iakttagelser

Översikt av utvecklingen av kommunens verksamhet

I förvaltningsberättelsen anges väsentliga händelser som inträffat under och delvis efter räkenskapsåret. I de efterföljande verksamhetsberättelserna finns olika händelser beskrivna. Ett framtidsperspektiv belyses endast ytterst sparsamt.

Väsentliga personalförhållanden (bl a sjukfrånvaro)

Den obligatoriska redovisningen av sjukfrånvaro redovisas – det vill säga frånvaron specificerad på lång- och korttidsfrånvaro, män och kvinnor samt åldersindelad. I personalredovisningen lämnas bland annat information om personalförsörjning, löneöversyn och utbildningsinsatser.

Investeringsredovisning

Årets investeringar redovisas samlat i förvaltningsberättelsen. Upplysningar om budget-

avvikelser för större projekt lämnas till viss del, liksom prognos för färdigställande såväl tids- som beloppsmässigt. Redovisningen kan med fördel förtydligas.

Av en investeringsbudget om totalt 321,2 mnkr har 177,3 mnkr använts, vilket ger en utnyttjandegrad om 55 %. I prognos avlämnad i delårsrapport angavs ett utnyttjande om 196,7 mnkr.

Driftredovisning

I förvaltningsberättelsen finns en driftredovisning som visar budget, utfall och avvikelse för 2017 samt utfall 2016. Driftredovisningen avslutas med att visa sambandet med resultaträkningen.

I förvaltningsberättelsen kommenteras kortfattat ekonomin och i nämndernas verksamhetsberättelser redogörs mer för sambandet ekonomi och verksamhet.

I bokslutet uppgår nämndernas budgetavvikelse till sammanlagt netto en positiv avvikelse med 3,6 mnkr, medan det i delårsrapportens prognos var negativ avvikelse om 1,8 mnkr vilken minskat till 0,8 mnkr i oktoberrapporten. I årsredovisningen redogörs för de större skillnaderna mellan delårsrapport och årsredovisning.

Balanskravsresultat

Förvaltningsberättelsen innehåller en balanskravsutredning i enlighet med KRL. Kommunen uppfyller lagstadgat balanskrav och har inget underskott från tidigare år att återställa.

Utvärdering av ekonomisk ställning

I inledning till avsnitt avseende god ekonomisk hushållning finns ett avsnitt specifikt benämnt "Utvärdering av ekonomisk ställning".

I den ekonomiska analysen redovisas och kommenteras ekonomiska nyckeltal. Redovisning sker enligt den så kallade RK-modellen (Resultat-Kapacitet och Risk-Kontroll). Redovisning sker i ett fyraårsperspektiv. Vidare finns ett avsnitt "Marks kommun i jämförelse – Finansiell profil" där Marks kommun jämförs med 55 kommuner i Västsverige under tiden 2014 – 2016. Avsnittet är kommenterat.

Andra förhållanden som har betydelse för styrning och uppföljning av verksamheten

Nytt är ett avsnitt avseende Kommunstyrelsens uppsiktspflicht. Här anges vad Kommunstyrelsen, efter inkomna årsrapporter, kommer att följa och främja framöver. Vidare finns ett avsnitt benämnt "Miljöarbete i Mark". Det ska även noteras att kommunen redogör för en pågående tvist med en entreprenör. Då fordran uppfattas som grundlös har inte någon kostnad bokats upp.

Gemensam förvaltningsberättelse

I förvaltningsberättelsen redogörs för en beskrivning av den samlade kommunala verksamhetens organisation och särskilda upplysningar lämnas om ekonomi och verksamhet i koncernföretag. Redovisningen är i allt väsentligt i enlighet med RKR 8.2.

Pensionsredovisning

I förvaltningsberättelsen redovisas upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelser i enlighet med RKR 7.1 som en del av uppföljningen av fullmäktiges föreskrifter om förvaltningen av pensionsmedel. I den ekonomiska översikten lämnas upplysningar och värdering avseende kommunens pensionsförpliktelser. Ytterligare upplysningar lämnas i not till balansräkningen.

3.1.1.2. Bedömning

Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Vi ser dock att redovisningen avseende utvärdering av den ekonomiska ställningen kan förbättras för att mer svara mot lagstiftarens intentioner. Upplysningar som bör framgå är ekonomin under ett längre perspektiv. De kommunala bolagen bör ingå och likaså kan jämförelser med andra kommuner göras. Kopplingen bör göras tydligare till hur framtida utmaningar kommer att påverka kommunens ekonomi och prioriteringar inom olika områden.

3.1.2. God ekonomisk hushållning

3.1.2.1. Iakttagelser

Finansiella mål

I årsredovisningen görs en avstämning mot kommunens finansiella mål som fastställts av fullmäktige i budget 2017-2020.

Finansiella mål, fastställda av fullmäktige i budget 2017-2020	Utfall 2017	Måluppfyllelse Kommunstyrelsens bedömning
Resultatet ska uppgå till minst 1 % av skatteintäkter, utjämning och finansnetto.	Skatter, utjämningsbidrag och finansnetto uppgår till 1 946,4 mnkr. 1 % kräver ett resultat om 19,5 mnkr. Årets resultat uppgår till 83,1 mnkr, d.v.s. närmare 4,3 %.	Målet uppnås såväl för det enskilda året 2017 som för perioden 2014-2017.
	För perioden 2014-2017 uppgår det samlade resultatet till drygt 4 %.	
Investeringsvolymen ska vara lägre än summan av resultat och avskrivningar.	Årets investeringar uppgår till 177,3 mnkr. Avskrivningarna uppgår till 54 mnkr och årets resultat till 83,1 mnkr, d.v.s. ett totalt utrymme om 137,1 mnkr. Självfinansieringsgraden uppgår således till 77 %.	Målet uppnås inte för det enskilda året 2017 men väl för perioden 2014-2017.
	För perioden 2014 – 2017 uppgår självfinansieringsgraden till 101 %.	
Skattesatsen ska vara oförändrad	Skattesatsen är oförändrad.	Målet uppnås såväl för det enskilda året 2017 som för perioden 2014-2017.

Mål för verksamheten

När det gäller de kommundemensamma målen har Kommunstyrelsen gjort en bedömning utifrån nämndernas uppföljningar och – nytt för i år – även en bedömning utifrån relevanta nyckeltal. Nedan visas den sammanvägda bedömningen.

Av de elva målen uppges ett (9 %) som uppfyllt:

- Goda boendemiljöer

Åtta mål (73 %) bedöms som delvis uppfyllda

- Barn och unga har en god utbildning
- Barn och unga är trygga och ges möjlighet att påverka i frågor som rör dem
- All hjälp utformas efter individuella behov med delaktighet från brukare och anhöriga
- Ett gott företagsklimat
- En god samverkan mellan skola och näringsliv
- En god kommunal service
- Goda möjligheter till inflytande och ett rikt fritids- och kulturliv.
- Allt arbete bedrivs med professionellt förhållningssätt och god kvalitet

Inget mål bedöms som ej uppfyllt. Däremot anges två (18 %) som ej möjliga att bedöma:

- Barn och unga har en meningsfull fritid
- Arbetet har en rehabiliterande och förebyggande inriktning

En jämförelse med prognos i delårsrapport visar att måluppfyllelsegraden har minskat markant. En orsak torde vara att det nu görs en sammanvägd bedömning även utifrån externa nyckeltal.

3.1.2.2. Bedömning

Vi bedömer att samtliga tre finansiella målen uppnås för senaste fyraårsperioden 2014-2017. För det enskilda året 2017 uppfylls inte investeringsmålet. Med en utblick mot kommande år torde – på grund av omfattande investeringar – det var fortsatta svårigheter framöver att klara detta finansiella mål.

När det gäller verksamhetsmålen gör vi med ledning av vad som anges i årsredovisningen inte någon annan bedömning. Vi ser positivt på kompletteringen avseende relevanta nyckeltal samt de efterföljande kommentarerna. Som framgår ovan uppfattas endast ett mål som uppfyllt och vi saknar åtgärdsförslag avseende hur måluppfyllelsen ska förbättras. Majoriteten av de verksamhetsmässiga målen för 2017 bedöms av Kommunstyrelsen som uppfyllda helt eller delvis till drygt 82 %. Två mål, 18 %, är dock inte möjliga att mäta. Vi rekommenderar att det framöver möjliggörs att samtliga mål kan mätas i årsredovisningen.

Rent generellt saknar vi alltså en samlad bedömning från Kommunstyrelsen sida huruvida Marks kommun har en god ekonomisk hushållning eller ej.

3.2. Nämndernas redovisning av sitt uppdrag

Av KL 3:15 framgår att nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de fullgjort sina uppdrag och fullmäktige beslutar om omfattningen av redovisningen och formerna för den.

3.2.1. Iakttagelser

När det gäller nämnder, styrelser och bolags grunduppdrag så av totalt 31 uppdrag görs bedömningen att sex uppdrag (19 %) är helt uppfyllda, 20 (65 %) i hög grad och resterande fem (16 %) uppges som delvis uppfyllda. De delvis uppfyllda utgörs av "Överförmyndarverksamhet", Mark Bostads uppdrag avseende "Bostadsförsörjning", Miljönämndens uppdrag avseende "Hälsoskyddstillsyn och enskilda avlopp" samt "Gator" och "Vägar" inom Teknik- och servicenämnden.

3.2.2. Bedömning

Vi bedömer att kommentarer avseende underlag för bedömning av utfört uppdrag har förbättras gentemot föregående år. Vi saknar dock någon form av åtgärdsbeskrivning för att uppfyllelsegraden ska öka ytterligare – företrädesvis de uppdrag som endast bedöms som delvis uppfyllda.

3.3. Rättvisande räkenskaper

3.3.1. Iakttagelser

Resultaträkning

Resultaträkningen är uppställd enligt KRL 5.1 och omfattar tillräckliga noter. Resultaträkningen redovisar i allt väsentligt kommunens intäkter och kostnader för året samt hur det egna kapitalet har förändrats under räkenskapsåret. Jämförelse med föregående år lämnas för varje delpost.

Årets resultat uppgår till 83,1 mnkr (100,3 mnkr 2016) att jämföra med budgeterat 23,4 mnkr. Resultatet medför därför en positiv avvikelse mot budget med närmare 60 mnkr. Orsak till avvikelsen redovisat samlat. Allmänt kan konstateras att nämnderna visar ett samlat budgetöverskott om 3,6 mnkr, gemensamma verksamheter visar ett plus om 11 mnkr. Skatter och generella statsbidrag redovisar ett överskott gentemot budget om 43 mnkr.

Balansräkning

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter. Balansräkningen redovisar i allt väsentligt kommunens tillgångar, avsättningar och skulder per balansdagen. Balansposterna existerar, är fullständigt redovisade, rätt periodiserade samt har värderats enligt principerna i KRL.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen är uppställd enligt gällande rekommendation. Den omfattar tillräckliga noter. En översiktlig granskning visar på överensstämmelse med övriga delar av årsredovisningen.

Sammanställda räkenskaper

De sammanställda räkenskaperna är uppställda jämte kommunens räkenskaper och omfattar motsvarande noter. Uppställningen följer god redovisningssed. Vi har uppmärksammat att nedskrivningar, 21,7 mnkr, som gjorts i Spinnerskan koncernen omklassificerats till verksamhetskostnader i den sammanställda redovisningen. Mest korrekt är att nedskrivningar ingår i samma årsredovisningsrad som avskrivningar. Detta påverkar nettokostnaden i kommunkoncernen och därmed också nyckeltal kopplat till detta. Vidare är kommunens lån till Spinnerskan upptaget som en kortfristig fordran, 202 mnkr, medan det

i Spinnerskan är klassificerat som långfristigt. Orsak uppges vara att det 2015 togs beslut om att lånet skulle tas externt, men så har ej skett.

3.3.2. Bedömning

Vi bedömer att räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Räkenskaperna är upprätaade enligt god redovisningssed.

Under rubriken ”Tillämpade redovisningsprinciper” anges att Marks kommun i allt väsentligt följer regelverket avseende KRL och rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning. Avsteg som anges är att kommunen beträffande leasingavtal tillämpar en något förenklad redovisning gentemot vad som anges i rekommendationen. Vidare sker bokföring av löner enligt kontantprincipen, vilket innebär att arbetad, men inte utbetald övertid och fyllnadstid samt timlöner december månad redovisas som en kostnad i januari påföljande år. Motsvarande gäller för vissa ledighetsuttag. Uppgift om belopp saknas.

4. *Revisionell bedömning*

Vår samlade bedömning är att årsredovisningen i allt väsentligt är upprättad i enlighet med lagens krav och god redovisningssed.

Vi bedömer att

- årsredovisningen i allt väsentligt redogör för utfallet av verksamheten, verksamhetens finansiering och den ekonomiska ställningen. Utvärdering avseende den ekonomiska ställningen bör dock utvecklas för att mer svara mot lagstiftarens intentioner. Kommunen lever upp till kommunallagens krav på en ekonomi i balans och det finns inga underskott från tidigare år att återhämta. Vi bedömer att förvaltningsberättelsen i huvudsak innehåller den information som ska ingå enligt lag om kommunal redovisning och god redovisningssed.
- årets resultat är förenligt med fullmäktiges mål för god ekonomisk hushållning i det finansiella perspektivet. Samtliga tre finansiella mål är uppfyllda för fyraårsperioden 2014-2017. Målet avseende självfinansiering av investeringar är inte uppnått för det enskilda året 2017. Övriga två finansiella mål bedöms uppnådda även för 2017.
- med ledning av vad som framgår i årsredovisningen har vi ingen avvikande uppfattning avseende måluppfyllelsegraden för verksamhetsmålen. Vi saknar dock en samlad bedömning från Kommunstyrelsens sida.
- räkenskaperna i allt väsentligt är rättvisande. Årsredovisningen är upprättad enligt god redovisningssed.

2018-04-10

Fredrik Carlsson, uppdragsledare

Inger Andersson, projektledare